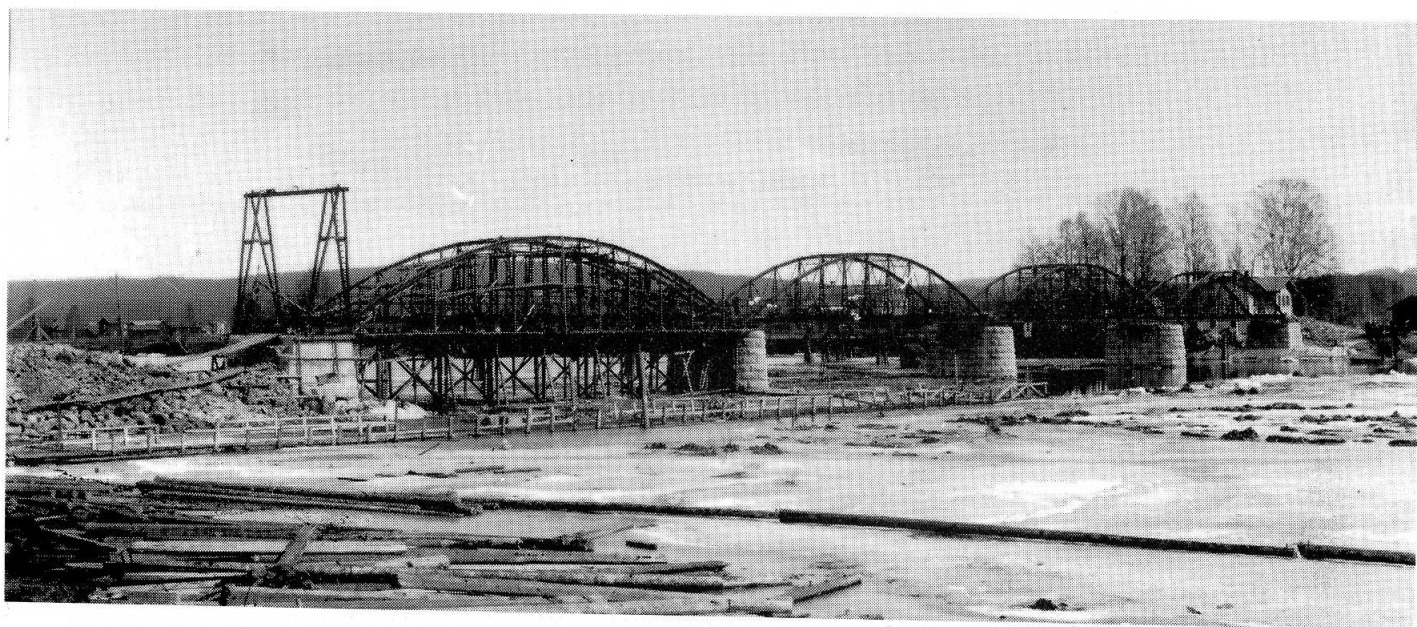

Måsvargen

Dec 1994 🌹 Nås hembygdsförening 🌹 Pris 30 kr

Det finns uppgift om att flottbro fanns i centrala Nås på 1670-talet. Tid efter annan behövde en sådan bro repareras, ibland tog vårfloden bron med sig och så måste en ny bro uppföras. Sista gången detta skedde var 1906 (fast ryktet säger att några ynglingar från Skansbacken hjälpte till genom att kapa linorna, som höll bron på plats). Jont Anders Larsson reste då till Stockholm för att utverka pengar till en "riktig" bro. Han fick företräde hos N.N., som hade hand om brofrågorna. Men pengar till bro i Nås utlovades inte och Jont Anders skulle till att gå. Men i dörren vände han sig om och yttrade de bevingade orden: "Hä finns öring i Sälriset". N.N. var en passionerad fiskare, han och Jont Anders berättade fiskehistorier en god stund och det hela slutade med att pengar beviljades till en fast bro i Nås.

En Nåshistoria.

Ännu i min tid skulle de, som behövde gå över järnvägsbron till och från Borgbua, lösa ett gångkort av järnvägsstyrelsen. Det kostade två kronor. En gång var det en äldre man från stationsområdet och en gammal granne till honom som passerade bron. Oturligt nog mötte de överbanmästaren med sin dressin mitt på bron. Han stannade direkt och gick ur och frågade om de hade gångkort. Den äldre mannen hade inget men den andre hade ett. Den äldre var stendöv. Banmästaren var av den gamla stammen. så han skällde ut den gamle, tills han tappade målföret. Då sa den döve "Ja je si att du e elak men je hör int nå hän du säj".

Gästgivar Erik.

**SITT INTE I
MÖRKRET**

OCH UGGLA

RING EL-DANIEL

TEL 30289

NÅSBOR!!
VET NÍ VAD VI GÖR???

**„OM INTE.. VÄLKOMMEN
PÅ ETT STUDIEBESÖK !!**
SWEDE - electronic
HJÄRPHOLN TEL 30400

Nås Sockn i Wäster-Dalarne, den 29 Junii.

Wäster-Dale-Elfwen som har sin uprinnelse ifrån Fjäll-Bergen wid Norrske Gräntsen belägne, får sedan ganska många tillopp af waturika smärre Elfwar och Bäckar, hwilka efter hand uti alla Wäster-Dale Socknarne dit infalla; däraf händer, at denna Elf årligen flödar öfwer dess bräddar Wår-tiden, mer och mindre, efter som wäderleken den årstiden är, samt mycken Snö och Is-swäll då i Skogarne och kälå i Jorden finnes. Sällan händer, at icke en stor del af wåre Åkrar och mästadelen af Ängarne, stå då en tid under wattu, äfwenledes och Landswägarne igenom Orten, på många ställen, då aldeles obrukbara blifwa: Sommar-tiden händer det ock esomoftast, då någon mycken wåta faller, at floden aldeles fördränker Gräset på en stor del af Ängarne, och det ibland flere år å rad; at nämna den Höste-flod som war år 1755 då wi förlorade nästan alt det inbergade Höet, och näppligen mera än Axen syntes af den då oskurne Säden uppe utur wattnet, war då likwäl en synnerlig lycka, at wattnet i en sådan hast afföll, at den mästa Säden oskadd blef inbärgad. Wåre Åkrar och Ängar hafwa ej lyckligare belägenhet, än at wi esomoftast lida skada af wattu-floder, och faller det fördenskuil oss icke owant, att understundom förlora något af wår bärgning; men den Wår-flod som nu i år warit, har försatt oss i mycket lidande. Här wet ej någon nu lefwande at tala om så owanligt stora wattu-floder i denne Orten, mera än, at år 1758 skal en warit, och äfwen en dylik 1762, den sednare något mindre än den förre; men ingendera, hwarken så hög eller wåldsam som denne. För 100 och 200 år sedan säges någon så stor flod warit; men därom kan icke med någon wissshet berättas. Den 7 Maji nästledne började wäderleken blifwa warm och floden då sedermera at stiga, mycket hastigt til den 11, då hon hunnit icke ringa högd. Den 12 blef wäderleken åter kulen, då Elfwen stadnade däraf uti upstigningen och föll mycket af til den 16. Wi räkna här 2:ne Wår-floder, den första kalla wi Hemfloden, hwilken kommer när Snöen och Is-swällen afsmälta, och är störst, då Sjöarna blifwa Is-fria i de nedre Wäster-Dale Socknarne. Den andra kalla wi Fjäll-floden, som kommer då Snöen lossar up wid Fjällen; merendels faller den förra något undan, innan den sednare kommer, och sällan händer då det, at Fjäll-floden stiger aldeles til, åtminstone icke öfwer den högd, Hem-floden haft. At Elfwen nu så afföll, gjorde hos de flästa af oss det hopp, att Fjäll-floden, då hon kommo, ej skulle öfwerstiga den förras högd, oackadt mycken Snö ännu syntes i Bergen qwarligga; hwarföre de ock genast, wid det Elfwen aftog, började beså de Åkrar, som då woro wattu-frie, hwarmed de äfwen skyndsammelingen fortforo, i anseende därtill, at då redan war något långt inpå Sånings-tiden lidit. Den 16 blef åter wäderleken blid, och et häftigt samt ymnogt Regn föll; Elfwen började å nyo stiga och floden så hastigt öka, at hon redan den 17 om morgonen intagit förra högden; innan aftonen samma dag steg hon inåt de högre belägne Åkrarne; Inwånarna hade ändå hopp, at hon snart skulle sakta sig, och utsådde sin Säd, så fort de hunno, alt intil sena aftonen, lämnandes ock en del qwar sin Kjör-Redskap på Åkrarna, i tanka, at om Lögerdagen den 19 få nedärja och harfwa det, de den 17 ej hunno med: den 18 om morgonen war floden redan inne på de högre upliggande Åkrarne, Middagstiden nästan öfwer alt; om aftonen, då de skulle med båtar hämta Kjör-Redskapen, war densamma redan bortfluten, och är nu sedermera til större delen delen i Skogs-backarne däromkiring igenfunnen. Nås Moder-Församling, Finnmarcken undantagen, består af 180 hushåld, men öfwer 3/4:dedelar däraf woro redan den 17 om aftonen Huswille. En del begåfwo sig til Fä-Bodarne, förandes Kreaturen öfwer wattnet på Flottar och uti Båtar, en del Inrymdes i de högst belägne Byelagen. Den 19 steg Elfwen ännu ganska fort stundeligen. Den 20, då wi biwistade Gudstjensten, måste wi nyttja

Båtar öfwer Kyrko-Gården, intill Wapnehus-Tröskelen, och då war watten i Kyrkan och Sacristian öfwer fots djupt, samt den 21 Middags-tiden dörstades öfwer half Aln djupt: nu stadsade floden uti upstigandet; men föll sedan så småningom af, at den 30 woro ännu en del Åkrar under watten. Den 1 Junii föll Elfwen at den ej war högre än innom sina wanligen höga bräddar. Där hon öfwer-swimmadt, war tilståndet uselt: uti Husen en osund lukt, Golf-tiljor och hwad löst warit, om hwart annat liggande, utom Husen, hwad löst war, samt Gjödsel-stackarne uti Ladugårdarne bortflutne; Åkrar och Ängar, betäckte dels med stora Träd, hela och sönderbrutne Foder-Lador, allehanda Sjö-wrak, dels ock grof Sand, ifrån 1 til 6 qwarters tjocklek; å somlige ställen all Matjorden tillika med Gödslen och Sädes-Kornen bortskjöldt; somligstädes ock stora Åker- och Äng-stycken aldeles bortskurne, nu djupa Grifter til wedermålen qwara, alla Gärdes-Gårdarne omkring våra Ägor förstörde; å många ställen Elf-backarne til 20 a 30 Alnars bredd bortstalpne, och så underskurne, at de ännu i dag efter hand afstjelpa. De Gårdar, som äro byggde nära inwid Elf-bräddarne, hafwa merendels tagit kånbarare skada, åtskillige Hus däråf äro underskurne och redan stulpne, någre Gårdar och eljest så undergrafne, at de stå i fara, aldeles i Elfwen nedfalla. En stor och på vårt sätt wäl byggd Bonde-Gård, Utanhed kallad, är tillika med 2 1/2 Tunneland där inwid liggande Åker, aldeles förstörd; Åkern förwandlad til djupa Gropar, Husen med Murarna kullfallne, och af någre Hus synes ej mera än litet af Taken.

Denna inläga till Konungen behandlades och godkändes av rådet den 12 december 1771. I Nås hade 180 personer lidit skada. Det utbetalades till dessa 109820 daler 20 kopparmynt som ersättning. (Järna fick 5934, Floda 31829 daler).

Af våre wid Elfwen belagne Ängar hafwa wi ej annat att wänta, än ganska ringa bärgning detta år; om våre Åkrar kunna wi ej heller göra oss mycket hopp, ty där floden ej bortfördt Sädes Kornen, woro de å fläste ställen förskämde; at å nyo beså Åkrarna, war nu enda utwägen; men för många felades Sädes-Fröen; inom orten war sådant ej til finnandes, och landswägarne woro af floden nu så förlorade, at man ej heller kunde då hämta sådant annorstädes ifrån; fördenskull ligga nu en del Åkrar ofruktbara; Brådden wisar sig wäl nu wacker, där som å nyo blifwit besådt, och lkycklige woro wi ändå, om den hunno sin mognad, som så sent på året börjadt wäxa. Skilnaden emellan den högd Elfwen nu har och den hon hade den 21 Maji, kan man afpassa til 14 a 15 Alnar; utom det Elfwen nu war owanligt hög, war hon ej mindre strid; hwilket sednare gjorde dess inbrott så mycket wåldsammare; man ser ock nu, at hon äfwen ändradt och utskurit någon del af dess förra wanliga grundoch botten; där förr warit flat och långslutad bottn, är nu twära djupet, och där för warit et jämnt djup, är nu Sand-reflar hopförde; där förr wuxit Wass, Fräken, Abbor-Gräs och flere slags wattu-wäxter, är nu bara Sand, och finner man nu desse Wäxter med Rötter ligga upwräkte allestädes bredewid Stränderne; Fisken wisar sig ännu ej så mycket som tillförene uti Elfwen, troligt tyckes wara, at han begifwit sig åt de Sjöar där inwid ligga, at söka den födo, han nu i Elfwen saknar. Järna Sockneboer, våra närmaste Grannar på Norr Wästra sidan, hafwa wäl ej warit aldeles så mycket lidande i gemen af denne flod som wi, men flere Byelag, hafwa beklageligen likwäl fådt kännas wid enahanda swårigheter med oss. Floda Sockne-Män, som bo neder om oss, hafwa dock haft swårare öden, hälst Elfwen faller stridare igenom deras Sockn än igenom vår. Flere Hus och Gårdar ärodär förlorade, uppå deras Åkrar och Ängar, har floden ej mindre wåldsamhet öfwat; wartil kommer, at en stor del af deras Landswäg blifwit förstörd och bortskuren, til 2, 3 a 4 Alnars djup, och en del, aldeles i Elfwen nederstulpit, at wäg på annat ställe, nödwändigt måst läggas; men under vår ledna skada, hugar oss dock, at wi fådt desse vägar igen något lagade, så at man nu åter kan, fast med swårighet, framkomma, där floden skadat dem, hwilken ock bortfört Broar. Desse äro ock lagade, så at man får slippa ut och skaffa nödig Säd til Sommer-föda

Ett människoöde.

På försommaren 1930, jag var 12 år då, skulle min Farbror Olov och jag hugga kolved till en mila på egen skog vid Hästbergets fäbodskog. Vi skulle bo i en kolarkoja som använts året före. Det var besvärligt att komma dit på måndagar och hem på lördagar, vi hade bara en cykel i huset. Och andra kommunikationer fanns ju inte. Men då ordnade det sig så, att Lissjanis Nils, som drev en cementfabrik och även hade en lastbil, hade fått en beställning på byggnadstegel till några ladugårdar vid Floda Flen. Han körde hyggligt nog frakter på måndagar och lördagar dit, så vi fick åka med till vägskalet vid Hästbergsvägen. Det var en mycket varm och torr sommar så det var mycket smått om vatten och vi var mycket törstiga om dagarna, vi hade bara lite mjölk att dricka. Det fanns en liten tjärn där vi var men det vattnet kunde vi inte dricka, det var alldeles brunt och fullt med små kryp.

Min Morbror Möckelin Erik Larsson med familj hade 1923 åkt till USA och bosatt sig i Chicago. De hade det väldigt bra där i början, han fick arbete i en fabrik och tjänade bra, men sen blev det sämre tider och arbetslöshet. På fabriken där Morbror Erik arbetade var det från början en svenskättling som var chef. Men så blev det en ny chef som var bördig från något annat land. Han talade inte svenska, det gjorde förra chefen. Morbror Erik lärde sig aldrig engelska. Han hade en mycket stark hemlängtan som upptog hans fritid. Han tecknade ned visor och minnen från sin hembygd.

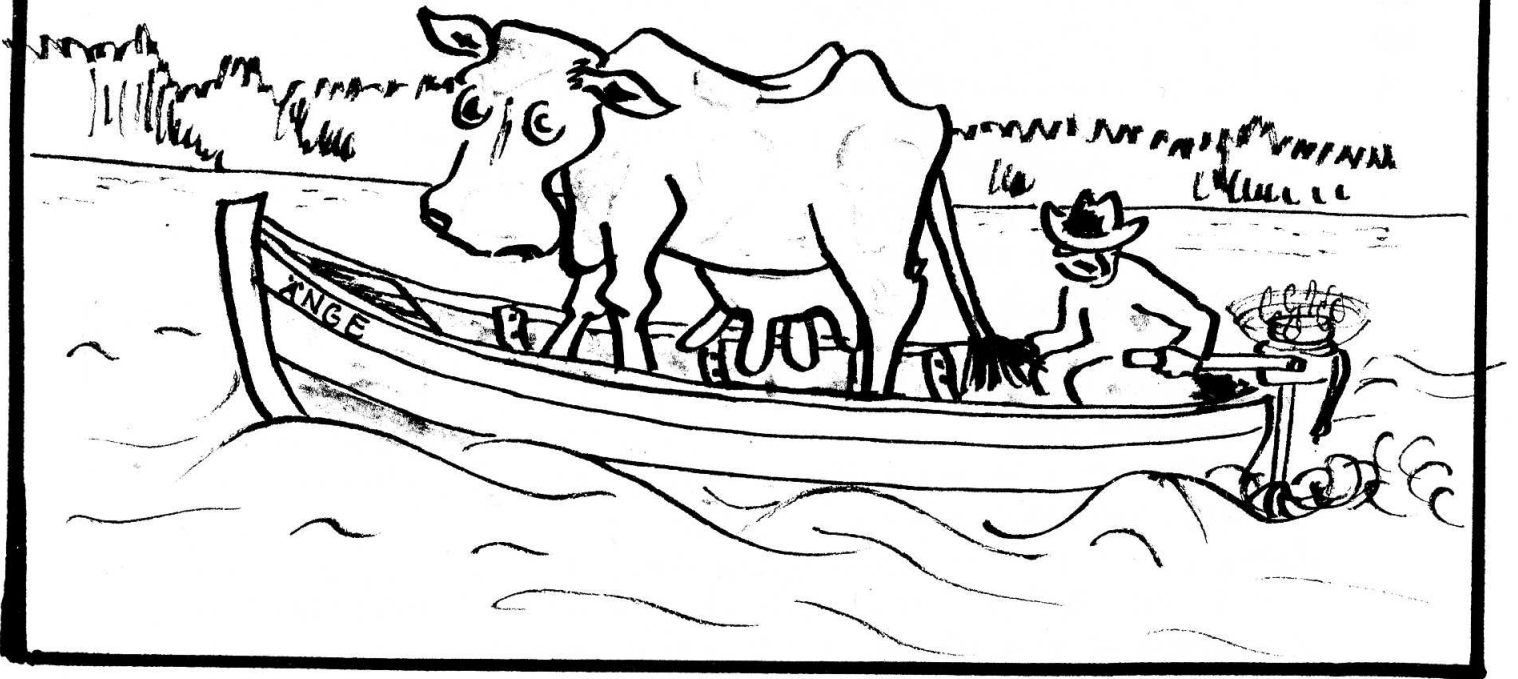
När det blev permitteringar på fabriken fick de som inte kunde engelska gå i första hand. Morbror Erik fick inte något nytt arbete så familjen beslöt att flytta hem igen. Vi fick brev om det. Varje lördag Olov och jag kom hem till helgen väntade vi att de skulle vara hemma i Nås, men de kom inte till vår besvikelse. På höstkanten fick vi ett brev att de inte kunde komma. Morbror hade tjänat så bra på fabriken så de fick bra med pengar över som de kunde spara. Han fick sätta in besparingarna i fabriksrörelsen där de skulle förräntas. Men när han skulle ta ut kapitalet fanns det inget att få. Fabriken hade gått så dåligt en längre tid så alla insatta medel hade förskingrats. De kunde inte komma hem tillbaka. Morbror blev väl knäckt, han fick inget riktigt arbete mer. Han försökte väl på något ställe men det gick inte. Det var bara hans gamla hembygd och hans gamla mor, som avlidit innan de for till Amerika, som existerade. Han var belastad med en mycket vek tåga, poetisk bland annat efter sin mor, som han inte kunde kuva. Åke Nåsander har ordnat så att hans musikaliska verk och minnen blivit skickat till Nås och förvaras där. Det är uppskattat i musikaliska kretsar.

Ja det var ett människoöde nedtecknat av morbror Eriks systerson Gästgivar Erik Andersson, nu bosatt i förskingringen men belastad med en del av samma tåga morbror hade. Min hembygd är i Nås.

Mjök på vatten.

Från Sjöhägnan transporterades Bergslagsmjölken på motorbåt till Änge, där den lastades om på hästtransport till Överborg, där Bergslaget hade mejeri. Båten kördes av Olov Söderman, som var styrman, kapten och hopp i land-Kalle. Hästtransporten från Änge till Överborg gjordes av Bajer Lars Persson (som var far till Bajer Gustaf).

Arne Bergkvist

Från Marchroute och Beskrifning1793 av Nils Kjellström.

Nås Gästgivaregård, belägen nästan modt i Socknen 978 alnar ifrån stora landsvägen, hvarifrån Nås Prästgård och Kyrka, ett litet stycke finnas bebyggde. - Ifrån Kyrkan till landsvägen är 396 alnar.

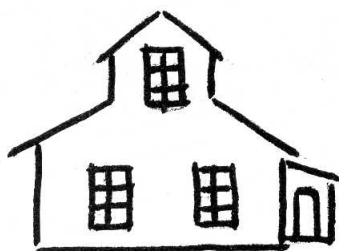
Beschaffenheten af vägarne, äro här up uti Dal-Socknarne i allmänhet ganska usliga och på sine ställen nog smala, bestående dels af lös sand- och mojord, dels ock af så kallad weslera, jämte många och beswärlige grus- och bergbackar.

Ibland afvägar får här anmärkas, at man ifrån Nås Kyrka, kan färdas till Säfsnäs Capell, på följande sätt. - Väster ut, icke långt ifrån berörde Kyrka, öfverfares Dalälven med Båt eller Flota, sedermera går vägen till en By, benämnd Skansbacken, hwarest den vrider sig i söder, igenom Byn Orsala Heden 1/2 mil ifrån Nås. Wid denna By är öfver Orsala Sundet, en långbro anlagd, och följer vägen sedermera efter Bysjön, till Lindesnäs By 1 1/4 mil ifrån Nås. Här intills kan med mycken möda nyttjas kärra eller hjuldon, men sedan är 2 1/2 mil usel rid- eller gångväg. - Ifrån Lindesnäs 1 1/4 mil uti Fröserås By, som ock i nyssnämnde Lindesnäs, är Inrättningen sådan, at Kronobetjeningen samt de som hafwa at sysla, wid de häromkring belägne Bruken, kunna få ombyte af hästar, dock står på desse ställen icke något skjutshåll, utan är häst hemma, fås den, i annor händelse får man vänta eller gå. Ifrån Capellet circa 1/3 mil, är Fredricbergs och Annefors Järnbruk, samt 1 1/4 mil härifrån, mot Grangärdes skilnaden, Ulricsbergs Masugns Wärk.

Från Robert Blixt har vi 1990 tacksamt emottagit en lång beskrivning av hans hemby och livet där, av vilket vi här återger bara en del:

Tiderna förändras och vi med dem, som det så vackert brukar heta ibland. Jag är 95 år gammal och fyller 96 till våren om jag lever. Jag är född i Överborg år 1895 så jag har en del minnesbilder sedan början av 1900-talet. Har tänkt försöka göra bl.a. en beskrivning på hur det såg ut den tid jag växte upp där. En och annan gård är till utseendet lika utvändigt men helt omgjord invändigt sedan vatten och avlopp kom till.

Börjar min beskrivning på vänstra sidan om landsvägen första huset ifrån söder räknat. Där som det hör till Överborg, alltså sydligaste gården i Överborg. Min fader byggde denna stuga året 1894 så jag och mina syskon, 6 stycken, är födda och uppväxta i denna stuga, byggd som på bilden och står lika ännu i dag.

Till dags dato är vi tre stycken i livet, Robert, Erik och Ellen.

I tjugooårsåldern reste vår fader till Sillerud i Värmland. Han hade en farbror där, som hade gästgiverirörelse, så han blev där i hela 12 år. Folk i allmänhet trodde han var i Amerika, så många har frågat om jag var född i Amerika, har ju ett namn Robert som används där. En flicka fanns också anställd i gästgiveriet, som hette Anna Kajsa Hult, som blev vår moder genom gifte med far.

Flottningsföreningen hade stor rörelse på den tiden, när timret flöt fram efter älven. Många var det som hade arbete året om åt föreningen, så efter en tid även Axel Hallqvist som blev assistent åt flottningschefen, som då bodde i Nås. Han hette Lejdström och hade bostad och kontor å gamla tobaksfabriken i Nås. Familjen Hallqvist kom från Värmland och hade ett jordbruk på andra sidan älven, nästan mittemot Finsgårdarna. Hallqvist hade 5 barn, 3 pojkar, Axel, Julius och Otto samt två flickor. Hallqvist och de tre pojkarna var anställda åt flottningsföreningen. Fadern var lagbas för övre flottningsdistriktet i Nås, som började vid Järna rå och slutade i Hjulbäck, där ett nytt flottarlag tog vid. Flottbasen där hette Lars Smed som sedermera blev min svärfar, så även jag själv blev flottare några år. När Hallqvist på grund av åldersskäl slutade med flottningen blev sonen Otto bas för övre distriktet och Axel chefs högra hand. På vintern högs timret med handverktyg och kördes efter häst med timmerkalkar ner till ibland Dalälven och ibland till sjöstränder för att flottas ut i Dalälven.

Sjöarna ovanför Snöån i Dala-Järna, Storsjön i Snöån, sedan Balsen, Flatsjön och Snessjöarna, två stycken, hörde till Nås flottningskontor, så av allt timmer som flottades genom dammen i Snöån kom en del ända uppifrån Snessjöarna.

Sjöarna stod i förbindelse med varandra genom åar, så i snösmältningen om våarna blev så gott om vatten, så det gick att flotta timret ända ut i Dalälven.

På Nås Finnmark fanns flera flottningsbara sjösystem som också hörde under Nåskontoret. Det timmer som högs på Finnmarkerna flottades till Åskan i Lindesnäs, som rann ut i Bysjön, där omringades timret med länsor till stora flot som drogs över sjön genom Noret till Dalälven.

Det var mycket att bestyra med alla dessa flottningsleder, så Axel Hallqvist skaffade en stor motorcykel, som han åkte mellan ställena på. På hemvägen efter ett uppdrag i Järna körde han i en tvär kurva av vägen med sin motorcykel och skadade sig så svårt i ryggen, att han senare avled på Falu lasarett.

Under höstarna sprängdes sten, som på vintern kördes med häst och släde uteder älvstränderna, där som timret skadat stränderna, var bolaget skyldigt att reparera.

**GA INTE
MED
RAKT
ELLER
LÅNGT HÅR!**

VI KLIPPER AV OCH BÖJER!!!

ROSÉNS DAMFRISERING

DALA-JÄRNA TEL 20133

Margit Israels berättar följande:

Året 1959 urpremiär på Rune Lindströms tolkning av 37 Nåsborns uppbrott och avresa till Jerusalem, var det en underlig känsla som fanns här i socknen. Det var spänning men även en sorts vemod som låg i luften. Det var också det att jag hade gått ut sjunde klass så man kände ett sting av vuxenlivet. Det var då obligatoriskt att vi skulle gå i fortsättningsskola i form av skolkök. Vi höll till i köket i gamla folkskolan. Som sagt så var det Ingmarspelen som hade urpremiär och det var en utställning vid skolan med saker och ting som många släktingar fått från Jerusalem plus historien om varför dom åkte. Det var en lärare vid namn Anders Eriksson som stod för alltihopa. En dag kom han in och frågade om vi hade någon mat över, för det hade kommit en gammal vandringsman dit för att titta, och han han var väldigt hungrig. Ja visst fanns det mat, så våran fröken Sylvia Lisspers. Han kom in och jag skulle då inte ha suttit och ätit vid samma bord. Skäggig, långt hår och måttligt ren, men vi fick beröm för god mat och han tackade på det ödmjukaste. Vi fick då höra av denna gamla man att han hade gått hit till Nås för han hade för avsikt att se premiären för han hade läst mycket om den här utvandringen. Jag tror att han kom uppför Rättvikstrakten och han var nog ca 70 à 75 år.

Premiärkvällen närmade sej, sommaren hade hittills varit varm och fin, dagen D också. En timme före starten brakade helvetet löst. Åska, skyfallsliktande regn och bläst alldeles lika som när utvandrarerna reste. Eld och svavel predikade Heligum, och så var det. Men det blev en oförglömlig kväll när ovädret dragit över. Det var vackert, kornknarren hördes efter många års tystnad, och publiken var mer än nöjd.

När dom hade söndagsskola i missionshuset hade man bett om vackert väder till söndagsutflykten. Trots det blev det regn och lille Per suckade:

- Hä va fur nån bondä sôm hann förä.

Minnen nedtecknade av Esbjörs Ingmar från Gummas däre Orsalhea.

Mitt musikaliska arv räknar jag efter morfar och morbror Gustav. Båda spelade kontrabas. Jag minns när jag var liten och fick tillfälle att lyssna till Ulfshyttans Musikkapell. Jag tyckte det lät vackert när dom spelade "Aftonklockorna". Morbror Gustav var då med och spelade kontrabas.

Musiklivet i Nås började för mej med ett enradigt dragspel. Jag lärde mej ganska snart att spela, och Lasse, min skolkamrat spelade jag ihop med. Han spelade på en liten 3/4 fiol. En gång när vi spelade på en examen i skolan var vår kyrkoherde P.J.Lindhoff närvarande som skolstyrelsens representant. Vår lärarinna Margit Liljegren tyckte att vår musik skulle vara ett lämpligt inslag som underhållning. Det tyckte däremot inte kyrkoherden. Han uttryckte sitt missnöje med vår musik genom att fråga vad det tillhörde för ämne. Vi spelade bara melodier till sånger som vi brukade sjunga i skolan. Vi spelade "Tryggare kan ingen vara" och några till.

En gång hade jag dragspelet med mej till Kvarnsveden när vi var och hälsade på farfars bror Erik och Kisti. Jag satt där en trappa upp i korridoren till de olika lägenheterna och spelade och fick många intresserade åhörare.

Spel Anders - Anders Netzell - spelman från Orsala spelade dragspel. Under vackra sommarkvällar brukade han gå till sandbacken - ett litet sandtag intill byvägen - och spela. Då hördes hans musik runt om i byn. Jag brukade sätta mej ute på verandan hemma med mitt lilla spel och spela. Hur långt det hördes vet jag inte. Spel Anders brukade spela på kryckeståt när sådana förekom. Han gick då i täten med spelet när träden, en gran och en tall, bars till bröllopsgården. Jag har också varit med och spelat, och det var en härlig känsla att få vara med de stora. Vid bröllopet spelades det också till dansen och jag fick också vara med. På mitt enradiga dragspel kunde jag spela i F-dur. Jag hängde med på F-durlåtarna men det var väl också så att spelmännen transponerade en del låtar till F-dur för min skull. Vid bröllop bjöds också på starka drycker och det hände också att spelman drack för mycket så att han inte kunde spela. En gång när jag var med blev den "store" spelmanen "rund under fötterna" så att han inte kunde spela. Jag kunde förstås inte klara dansmusiken ensam på mitt lilla enradiga så även jag var tvungen att lägga av. Dansen fick fortsätta med hjälp av en resegrammofon och "stenkakor", 78-varvare. För att få pengar till spelman brukade man förr ta in en stabbe, en drygt halvmeterlång bit av en grov tall eller gran. På stubben lyftes då med milt våld upp par efter par som fick lämna pengar till spelman.

Sedermera fick jag ärva en fiol som mormor för några kronor hade köpt åt mina morbröder när dom var pojkar. Det blev inga fiolspelmän av någon av dem och jag fick överta fiolen. Jag började att försöka lära mej på egen hand att hantera fiolen. I början lät det nog ganska illa. Jag hade till en början ingen låda till fiolen så jag virade en handduk och gick till farmor för att öva. Efteråt har jag tänkt på hur hon måste ha lidit av mitt tjegande. Men jag fick bara beröm för mina framgångar.

Så småningom skulle det bli mera allvar av att lära mej spela fiol. Notläsning ingick också i kunskapsbehovet. De första kurserna där jag var med för att lära mej noter leddes av fars kusin - Jonspers Erik. Vi höll till i ordenshuset.

En som kom att betyda mycket för mej när jag ville lära mej spela var kantorn Adolf Danielsson från Dala Järna. De allra första fiollektionerna ägde rum hemma hos Märta Larsson i Dala Järna. Gösta Eriksson, Tore Wallgren och jag cyklade till Järna för de första lektionerna. Sedan övertog Adolf Danielsson undervisningen, och hancyklade till Nås där vi ofta höll till i Skansbackens skola efter skoltid. Skansbackens skola brann ned till grunden för en hel del år sedan och finns inte mer. Adolf Danielsson lärde både cello

På våren när det började bli varmt och grönt och vackert brukade vi samlas till konsert. Ibland i ordenshuset i Nås och ibland i Grånäs, gammelgården i Järna. Då spelade vi unga elever tillsammans med äldre musikanter och bildade på så sätt en orkester. I programmet ingick också solistframträdanden och musik i mindre grupper. En del av oss fick också uppmuntran för visad framfång i musiken. Jag har en tavla föreställande Beethoven som ett minne från en musikfestlighet i Grånäs.

Så gick några år. Vi började då att intressera oss för dansmusik och började öva. Det här var ungefär vid påskhelgen 1940. Jag lånade en kontrabas som tillhörde gamla musikkapellet "Lyran". Så bildades "swingkvartetten". Rålg Olle Olsson - dragspel, Lasse Olsson - klarinett, Erik Blixt - gitarr och jag bas. Vi övade och övade och så småningom kom det att låta skapligt. Vi fick engagemang och spelade på danser för fem kronor per man och kväll och betalt för resan. Sen kom Holpers Erik Larsson med. Han spelade gitarr och vi ändrade namnet till "swingy". Vi hade spelningar i Nås förstås, men även i Björbo, Dala Järna, Mockfjärd, Sågen, Vansbro m.fl. ställen. Trots att vi bara tog fem kronor så var det gnetigt ibland när vi skulle få betalt.

Många roliga episoder förekom under våra spelningar. Jag minns en gång då vi höll på att plocka upp i Björbo för att spela till dans på festplatsen. Det var sommar och vackert väder. Framför estraden hängde några pojkar i skolåldern. En av dem släppte sig tämligen ljudligt, varvid en annan snabbt replikerade "Nu kan ni börja pojkar för nu hr startskottet gått".

Vi blev så småningom medlemmar i musikerförbundet och fick då också bättre betalt för spelningarna.

Man skulle ju släpa basfiolen med sig på cykeln när vi skulle någonstans och öva. Det blev att lägga den tvärs över på pakethållaren och hålla med höger hand och styra med vänster. Jag tränade upp tekniken så det gick ganska bra. Ibland hände saker som var mindre trevliga. En gång när jag cyklade över älvbron kom jag för nära broräcket så halsen på basfiolen slog och gick av. Då var den dan förstörd. Det blev till att limma med Cascolim för att få den hel igen.

En gång när jag hade varit i Ordenshuset och spelat och skulle cykla hem på natten till Orsala, det var vinter och 20 grader kallt hände en anna episod. Som tur var hade jag inte basfiolen då utan den lilla fiolen i lådan. Vid den lilla bäcken som normalt rinner under landsvägen vid Juhllins hade svallis bildats så att en stor del av vägen var bemängd med is och vatten. Jag visste ju sedan tidigare att det var besvärligt just där så jag försökte ta fart på cykeln för att komma över. Jag valde tydligen inte det rätta stråket utan framhjulet skar ner så jag ramlade rakt i vattnet vid vägkanten. Fiolen klarade jag galant. Jag blev förstås ganska våt, särskilt överrocken. Det var till att skynda sig upp och sätta fart på cykeln hem så fort det nu gick. Det var som sagt kallt, och när jag kom hem och tog av mej överrocken så kunde jag ställa den på köksgolvet. Den var stelfrusen så det tog en stund innan den sakta sjönk ihop på golvet.

På Skansbacken fanns förr i tiden det gamla ärevördiga Lindholms café alldeles efter landsvägen nära Erikssons skrädderi. Där brukade vi stanna ibland och dricka kaffe eller läsk när vi var på väg hem från spelövningar. Nu är huset borta och allt ett minne blott.

Rålg Olles far, Rålg Olov Olsson, var en duktig fiolspelman. Han har gjort många uppteckningar av gamla låtar och finns representerad i Karl Erik Forsslunds "Med dalälven från källorna till havet" - Nåsdelen. Han spelade mycket tillsammans med Hedlarses Nils Olsson innan denne for till Amerika på 30-talet. Hedlarses Nils brukade spela till dans tillsammans med Backmans Olov (Olov Backman), som spelade dragspel. Jag minns att dom spelade på Nap Lasses (Nap Lars Andersson) 65-årskalas den 24/9 1928. Backmans Olov hade varit i Amerika men återkommit strax innan Hedlarses Nils

gav sig i väg däröver. Hedlarses Nils blev kvar i USA, men har varit hem till Nås på en kortare visit. Han har också låtar i Nåsboken bevarade till eftervärlden. Backmans Olov hade en smedja i Heden där han bodde och levde till någon gång på 50-talet.

Även de andra spelmanskompisarna har fint musikaliskt påbrå. Robert Blixt även han med några år i Amerika är fortfarande vid 98 års ålder en skicklig fiolspelman och brukar vara med på spelmansstämmorna i Lindesnäs. Holpers Erik d.ä. spelade också fiol och var mycket duktig. Lasse hade ärvt sitt musikaliska kunnande från sin farbror Lissjanis Anders Larsson. Dennes som Algot, kusin alltså med Lasse, spelade också fiol med bravur.

Hjärpholm byggdes av baron Karl Filip Ehrenkrona (Strokirk var arkitekt här och även för Lisselska huset i Malung) omkring 1910. Huset brann/brändes? 27 mars 1961.

Sen hösten 1993 har vi haft celebra besök. I Gräsberget i höstas, i Vallberget i vår har man sett spår av björn. En björn stod på vägen mellan Kvarnholm och Utanhed när en bilist passerade.

O. Eriksson berättar c. 1916 för Hans Westberg:

I min barndom fanns på Nås finnmärk två stycken björngän, en lave mellan två träd och en stegge att komma upp, sedan drogs stegen upp. När björn troddes vara i närheten lades en åtel och skyttarna lurade där vakna på nätterna tills björnen sköts.

På vägen från Närsen till landsvägen låg en brant stor sten som kallades björnstenen. Skytten tog plats på stenen, som var så brant att björnen ej kunde komma upp. En trollkunnig finne läste en trollruna och manade björnen dit och skjöts då. Detta berättades av de gamla i min barndom.

**Från Sjö-Anna i Sandviken har vi fått följande
"vattenhistoria".**

Jag kom att tänka på när Bajer-Olars teining Gunnar (han på Skansbacka) skulle döpas. Det hade dragit ut på tiden så han var i femårs- åldern när det stora skulle ske. Akten förlöpte utan intermezzo. När sen Gunnar kom hem, sprang han ut till grannarna Nilles Nilles, för att berätta vad han hade varit med om och dom frågade hur han tyckte om det. Gunnar ska ha svarat: "Jo han östä ö han lästä, ö han östä ö han lästä, ö fan hur rädd je va".

TEL. 0243 19095

TITTA, DE MÅSTE VA' EN LUTFISK, DOM E' JU LÅNGA !!

NÄSBOR !!!

...allt för vinter och sommarfisket...

VÄLKOMMEN TILL...

OLLES FISCHE- & FRITID

HUGO HEDSTRÖMS VÄG 16 BORLÅNGE

TEL. 0243-19095

I roteringsändringen 1830 för Nås fanns följande gårdsnamn:

Anders, Beljer (ej Baljer), Bro, Busk, Byns, Bång, Bäck, Christophers, Daniels, Dunder, Esbjörs, Fakt, Falk, Falltens, Fogd, Frimodigs, Fäctar, Grop, Gärds, Gärdspers, Gästgifvare, Hag, Halfwards, Hans, Hedlis, Hemmings, Hindrices, Hjul, Hol, Hollissbets, Hurtigs, Hök, Ingeborgs, Israels, Janis, Jans, Jobs, Jons, Jont, Jugas, Jöns, Kjällbäcks, Kling, Knip, Knoter (ej Knötter), Knuts, Kucku (ej Guku), Källbäcks, Lasse, Lind, Liss, Lok, Löt, Mats, Matspers, Mickels, Morpelle, Mårtas, Nall, Nygas (ej Nugos), Orr, Pellas, Rot, Sammills, Sant (ej San), Simas, Skans, Skifs, Skonts, Skräddar, Skyffills, Smed, Stark, Storssttens, Sus, Tante, Tommes, Trons, Tupp, Tuppens, Tipers, Tyn, Täpp, Utby, Willkatt, Ång, Öst.

Bror Andersson med mjölkbilens har krockat med en bensinbil vid kyrkan.
Bilden från början av 1940-talet.

För 55 år sedan.

Sensommaren 1939 var Nåsbonden N.N. mitt uppe i det hektiska skördearbetet, när tröskverket gick sönder. Det var hjulet som pajade. N.N. måste snabbt få felet avhjälpt. N.N. brukade få hjälp av mjölkköraren som ibland bistod med "skickning". Mjölkbilens brukade komma halv åtta varje morgon, och N.N. stod vid pallen i god tid med sitt hjul för att informera chauffören. Men den här morgonen kom inte bilen vid utsatt tid. Klockan blev åtta, den blev halv nio, och N.N. blev mer och mer orolig, han hade ju massor av jobb. Först vid niotiden kom mjölkbilens med en väldig fart.

Chauffören hoppade ut och skrek: "VÄRLDSKRIGET HAR BRUTIT UT !!!!!!!"

N.N. visade intet intresse för nyheten utan kastade bara ilska blickar mot mjölkköraren.

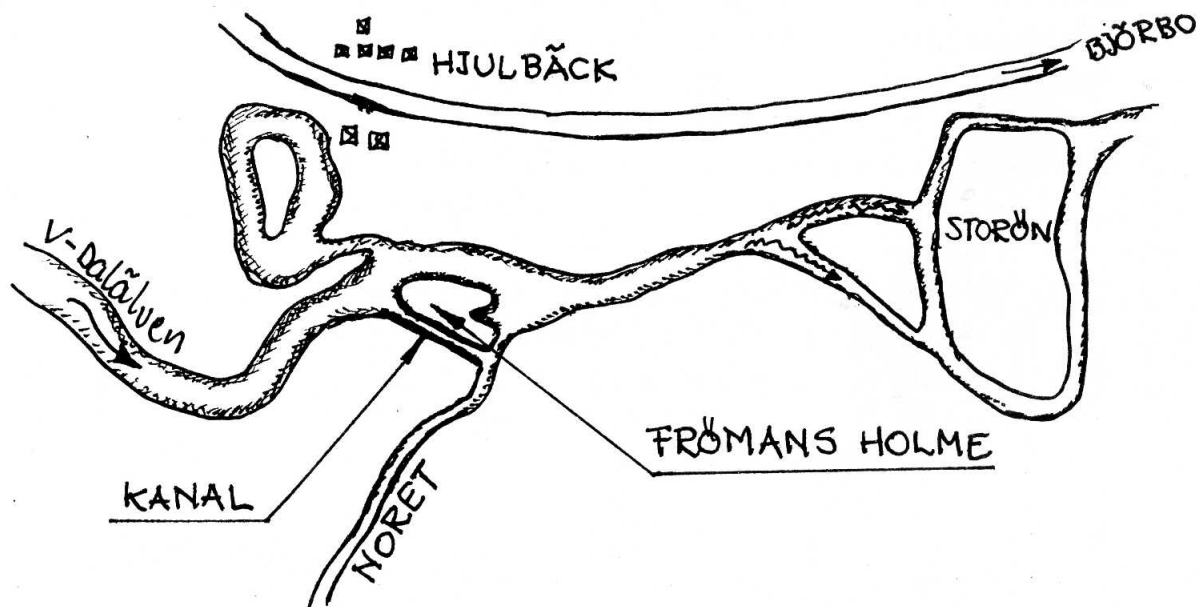
För att ytterligare understryka betydelsen av det hemska som skett, skrek chauffören ännu högre: "TYSKARNA GICK IN I POLEN KLOCKAN 4 I MORSE"

- "Ja, hä ä pöjkär söm ä öppä på mörnar hä"

"FRÖMANS HOLME"

Det har alltid varit svårt att skildra något ur det förflutna även om det blott gäller 100-150 år, vi nutidsmänniskor tror att allt ständigt är lika. (O nej vi vet bättre än så?) Anders Johan Fröman bergslagets Enskiltens verks platschef på Snöåverken anlade år 1837 Erikfors Bruk detta för att hjälpa de svårt skuldsatta Järna borna från deras gäld, med previllegium på 1.500 skeppund vid 3 härdar och 3 hamrar mot dubbel hammar skatt. Man beräknade att från omkringliggande allmogebygd och skogar erhålla rikligt med träkol, snart skulle det visa sig att det var felberäknat, otillräkligt med vatten och för långa transportsträkor. År 1854 säges det tillsvidare nerlagt, år 1859 smidet nerlagt för framtiden, samma sak hände Andersfors, Snöån, Lövsjön, och Tansån i Mockfjärd. Nedanför hängbron i Järna, mittemot Högosta Elov finns en i och urlastningskaj i Bysjön-Klackviken, nedanför Däppens stuga var nästa kaj. Den erfarne fiskaren har säkert märkt att den östra sidan av älven är urgrävd, detta gjordes för att den skulle komma fram med sina till och från transporter. Vid utloppet Noret blev suget från Kvarnholsforsen besvärande så en kanal gjordes och FRÖMANS HOLME blev född. Tanken på att gräva en kanal, mot Malingarna (Nyhammar) har också funnits, ungefär på mitten av noret skulle den ha börjat. Sedan år 1872 vilar Anders Johan Fröman på Nås kyrkogård, under en gravsten som ser ut som en stubbe, frun är begravd på kyrkogården i Dala Järna. Anders Johan var kanske en föregångsman, alla skall i dag ha eget rum.

Arne Bergkvist

VÍÐ LOVAR ÍNTE GULD

ÖCH GRÖNA SKOGAR

• MEN NÄSTAN...

KÖVALÍTETS GALLRING

HÖGA NETTON & FIN SKOG

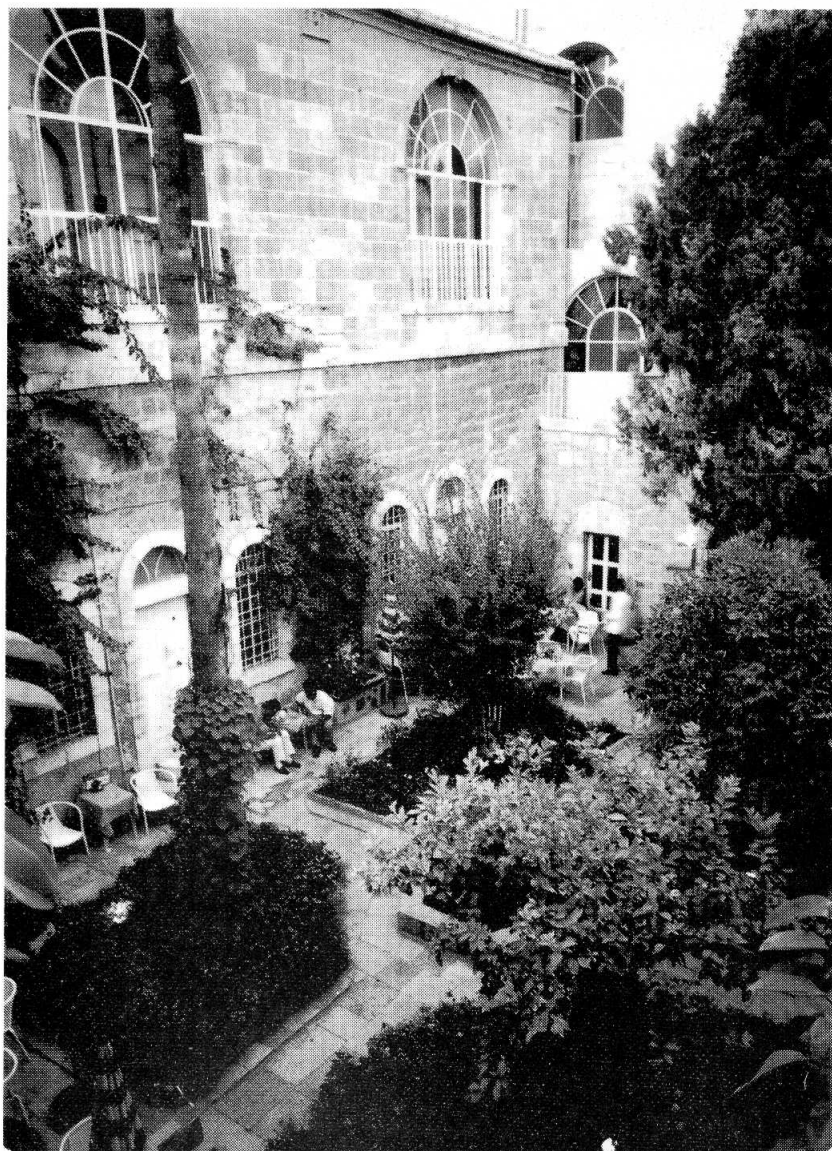
TEL 0241

21463

STÖRA & SKOG

I släktingars spår till Jerusalem 1989.

Finns några minnen av Nåsborna i Jerusalem?
Är utvandringen till Jerusalem spårlöst glömd?

Vi har kommit fram till American Colony Hotel i Jerusalem, dalfolkets hem i över 70 år. Vi sitter inne på gården. Den är inte stor och har stjärnhimlen och oändligheten som tak. Den är stenlagd med mjuk, ojämn rosa skiffer. Huggen sten i väggarna. Grönskan sprider sig över murverken. En palmstam sträcker sig upp mot himlen och skänker skugga. En cypress reser sig hög och ståtlig. Stenkaren är fyllda med blommor. I mitten en porlande fontän med guldflskar.

På denna gård sitter vi och minns. Huset är fyllt av hjärtslitande minnen. Om väggarna kunde tala skulle ingen nattgäst få ro - skriver Lars Lind.

Stora salongen. Här redovisade Anna Spafford sina Guds-uppenbarelser. Här fick sakens medlemmar sina domar. Vi ser ut över gården. Vid muren låg Josef Larssons och hustru Britas ladugård en gång och lite undanskymd kunde man ana

Hellgums bleckslagarverkstad och bostad. Pojkarna Erik Matsson och Hol Lars Larsson hade sin fotostudio nära Hellgums verkstad. Fotostudion är borta men ett hundratal av deras 50000 bilder från seklets början fick vi se under Ingmarsspelen sommaren 1992.

I de låga källarvalven var arbetsrummen Där hade nåskullorna spunnit och vävt, tvättat och bakat. Där hade pojkarna snickrat i snickarverkstaden och längst in fanns Josefs och hustru Britas "mejeri".

Vår guide var Mrs Vester, änka efter Horatius, dotterson till Anna Spafford. Hon gästade Ingmarsspelen i Nås sommaren 1993: "Hur kunde dessa människor från Nås lämna denna vackra bygd och flytta till stenöknen runt Jerusalem?"

Omgivna av murar, susande pinjetallar och skuggande cypresser såg vi då inte välskötte men välbevarade gravarna uppe på Scopusberget - Oljeberget. Var och en av oss som hade anförvanter, som villade där, läste med stor rörelse texterna på gravstenarna. Josef Larsson och hans hustru Brita fick färska blommor från Jerusalem och kvistar med rönnbär hämtade från Nås - hembygden.

Matses Axel och undertecknad var kusinbarnbarn resp. kusinbarn till Josef Larsson och Catrin från Utankyrka, stod där vid min mors fasters och farbrors gravar. Inga Brolin från Ludvika stod vid sin fars fasters och farbrors grav - Brita och Josef Larsson.

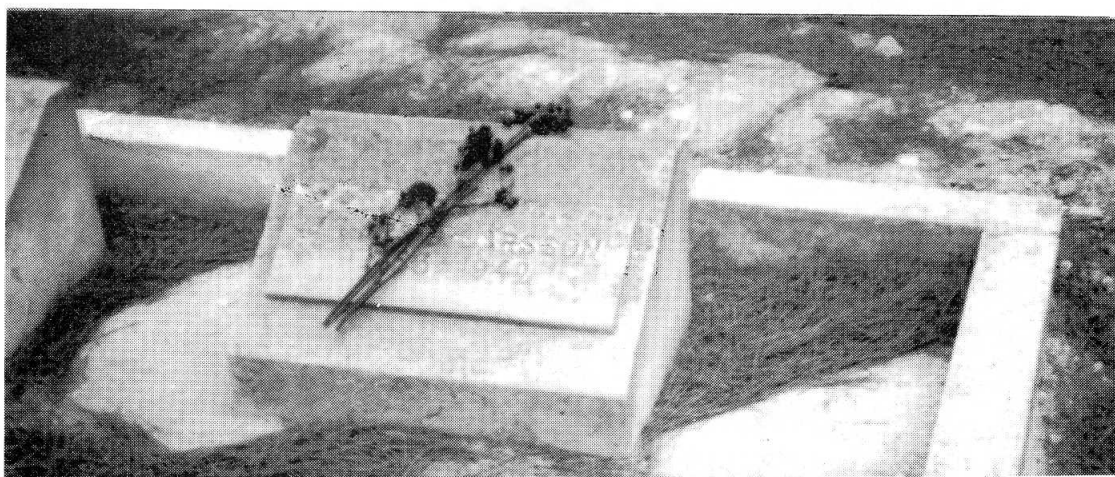
Ernst Hemming lade blommor på sin fars fasters grav, Hemmings Kathrina Persdotter.

Förutom de i texten nämnda anförvanterna syns på nåsbornas gravplats spelmannen och författaren Per Ola Björklund, prästson från Äppelbo och kusinen Kristina Björklund, vår reseledare.

Så var vi framme vid Helgums grav. Kerstin Jont, som varje sommar gestaltat den gamla kvinnan, som inte nåddes av någon kallelse och "int' fick följa" - lägger ned blommor på hans grav. Skulle han ha blommor eller tistlar? Hade han inte varit en nåsbygdens förbannelse? Var och en av oss får ta ställning till hans domspredikan och själv avgöra hans betydelse för nåsbygden och var han är värd för blomsterhyllning.

I dag diskuteras olika möjligheter att bevara nåsbornas sista vilorum på Scopusberget. Må detta deras sista vilorum bli bevarat som minne för eftervärlden. Ett monument över Sveriges minsta emigration men den mest omskrivna.

På gravstenen kan man läsa Josef Larsson 1853-1942.
(hustrun Brita föddes samma år som maken och dog 1947).

Gräsberget, Nås 1 sept. 1994.
Rune Hedemo, - en Josefs.

..DET ÄR FRÅN
HÅLSÍNGE KRAFT
SOM LJUSET
KOMMER!!

ÔM ÎNT HÃ SKULL
KÔMMÔ

RÍNG 0281•71800 KONT.TID
0243•67600 ÔVRIG TID

Från Einar Hemming har vi fått följande Nugos Per historier.

Nugos Per var hos en granne som frågade honom flera gånger om han ville komma och hjälpa honom kapa ved dagen därpå. Men Per pratade på med sitt sätt och låtsades inte höra. När han skulle gå sa grannen: "Kån du lów ut att du kóm i mörgo nu då ?" Per svarade "Ja, nog lów je ut ä, män int kóm je nó int"

Törgränar växä fur dóm ô, dóm e då fur olikå storä.

Je såg en bli ätt Knösväjån sôm va smickfull i skøjärer, män en del káll dömmä för turister.

Polisman Valter Gustafsson hade flera gånger påpekat för Nugos-Per att han måste skaffa sig lyse på cykeln. Till slut brast tålmodet hos Gustafsson och han sa: "Nu skaffar du en lykta Per, så det slipper bli nåt bråk". Då sa Per: "Je a fur int bråkå nô, hä e fur du sôm bråkå".

Från militärtjänsten i Boden beskrev Nugos Per en marsch på detta vis: "Hä geck befäl framför ôss, befäl på sior ô befäl bakôm ôss, sô vi va instängdå ä bärrå lehet".

Je va utä ô plöck bär ô då kam ä en slicken flygmaskin ô va där ô låg mä.

Ungar e fur finä då dóm e små, de värstå e fur att dóm stiggen ätter.

Han drack kaffe ur e skopa, e flatskopa. Je frå an om je skull köp an en mugg tä dräck ur. "När han gå sönder hur gå ä då då ?" Jo då få vi fur tag på en ny en då. "Ja hä kan ge fur int tro. Du si ä e omöjlig tä få tag på ett skakelämne när an gå tä skogs."

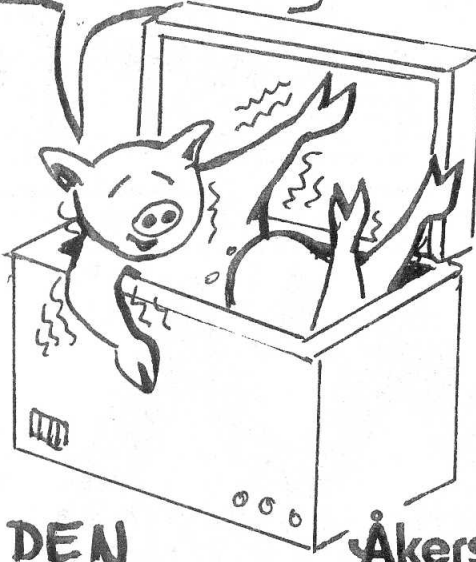

**VENTILATION
LUFTRENING
JONISERING**
.. DÄR REN LUFT BEHÖVS...

Turbovent®

LIMNELL & CO PRÄSTGÅRDEN
TEL 0281-30225 0247-41500

ÄNTLIGEN EN BOX MED
PLATS FÖR EN JULGRIS,
MEN DEN ÄR FÖRBAJAT
KALL...!!

**DEN
FINNS HOS**

Åkerströms E
ELVARUHUSET I VÄSTERÅLARNA
Tel 0241-23278

VI KÖPER ALLT ERT
VIRKE

ÄVEN DET
SOM
SITTER

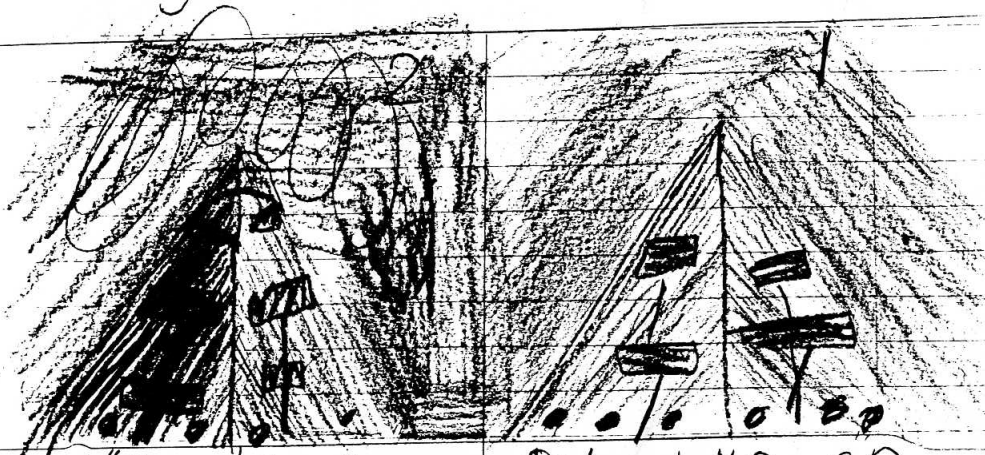
FAST I SKOGEN!!!

MELLANSKOG

skogsägarna

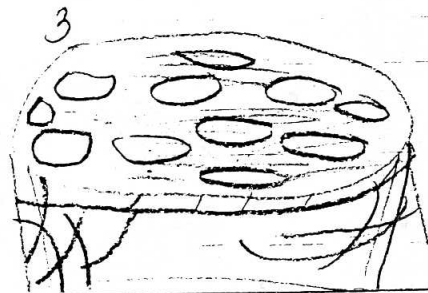
KOLNING vid Gräsberget

En mila gör man för att
få kal, som dom sedan
säljer. och 9 mijor Jamanlakt

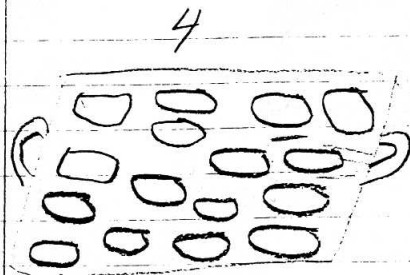

Här är en
färd. 9 Bränd
mila

Och här är
en som inte
är bränd.

Här är en släde
som dom sode
kället i

Här är en
korj som
dom bärde kället i

Maria kl. 4

BJÖRNKORSET

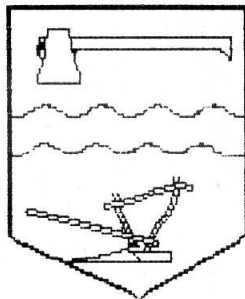
Efteråt åkte vi till Hårdvallsbråten.
Där berättade Ulf Narsjö om
en björn som slog i hjäl en
man 1830

10 maj 1830 var en man vid namn
Matses Esbjörn Ersson ute i skogen
med bössa och yxa. Då träffade han
på en björn som han sköt. Han
skyndade sig hem för att hämta
manskap, för att få hem björnen.
Ingen fick ta med sig sitt vapen,
utan endast han fick ha yxan.
Han gick före, men när han kom fram
levde björnen. Han satte upp yxan
ovanför huvudet för att hugga björnen.
Men skaffet gick av och björnen hann
slå Esbjörn med ramen. När mannen
kom dit låg Esbjörn död där. Männen
sprang hem och hämtade bössarna.
De sköt trettio skott mot björnen
innan han dog. Men det sägs att
björnen dog av yxhugget.

10 maj är det fortfarande Esbjörn som
har namnsdag

VERONICA FNSTRÖM

Tack, alla Ni som hjälpt till med detta nummer av Näsvargen. Vi vill gärna fortsätta med ett juninummer år 1995 (igen!) och hoppas därför på många nya bidrag , som kan sändas till Rålg Päär eller Åke.

Gå med i Näs Hembygdsförening om du inte redan är medlem.
Alla läsare önskas en God Jul från redaktionen.